

Det vore förvisso mycket billigare, och jag tror till ännu större gagn, om hvarje riksdagsman finge, när det helst passar honom, en fri-biljett, gällande för en månad hvarje år på alla statens banor för att bese landet och dess olika förhållanden. Det vore en geografisk studie-resa och ett tillfälle att bese platser för statens anläggningar m. m., som för mången vore till stort gagn och icke minst för Riksdagen och dess arbete. Jag vågar vördsamt föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t hem-ställer, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestäm-melser, att ledamot af Riksdagen må utöfver den i riksdagsordningen bestämda reseersättningen till och från riksdagen erhålla ytterligare ersättning för resa till sitt hem och tillbaka under lagtima riksdag samt att riksdagsman må åtnjuta fria resor å statens järn-vågar under en månads tid hvarje år.

Stockholm den 24 januari 1912.

Johan Olofsson.

Nr 37.

Af herr **Hage**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående af-skaffande af de personliga afgifterna till stad och kommun.

Trots att våra svenska skattebestämmelser under tidernas lopp genom-gått betydande omgestaltningar, kvarstår fortfarande i vår skattelagstift-ning en beskattningsform, som — byggd som den är på forna tiders mera primitiva skattebeläggningsprinciper — knappast kan sägas hafva någon raison d'être i modern skattelagstiftning. Jag syftar här på den skatte-form, som inom statsbeskattningens område bär namnet *mantalspengar*

samt inom kommunalbeskattningen benämnes *personliga afgifter till skola och prästerskap samt personliga sjukvårdsavgifter*. Den åskådning, som synbarligen legat till grund för denna skatteforms tillgripande — nämligen att ett visst bestämdt normalbelopp borde i första hand af hvarje medborgare erläggas i skatt, *oafsedt storleken af vederbörandes inkomster* — den åskådningen kan väl i våra dagar få anses i stort sedt öfvergifven eller åtminstone ställd på afskrifning. Nyare åskådningar ha trängt och tränga alltjämt undan de gamla mera primitiva skatteprinciperna. Behovet och nödvändigheten af att vid beskattandet på möjligast skonsamma sätt behandla de små inkomsttagarna i samhället, ja, att fullständigt från skatt befria de allra minsta inkomsterna, har framtingat och framtingar alltjämt nya former inom skattelagstiftningen — former, som dock alla ha det gemensamt, att de samtliga syfta till genomförande af principen: skatt efter förmåga att bära beskattningen.

Men — mantalspengarna och dess varieteter inom den kommunala beskattningen kvarstå fortfarande oförändrade som en anomali från en gången tid. Och dock föreligger en partiell omläggning af statsbeskattningen af så sent datum som den 28 oktober 1910, en omläggning, som ju i viss grad lagt statsbeskattningen på den progressiva beskattningens synnerligen rättfärdiga basis, men hvilken omläggning ej i någon mån medfört någon omändring af grunderna för mantalsskattens utgående. Såvidt jag kan se, borde emellertid en skattereform, som genom sin struktur gifvit ett öppet erkännande åt den progressiva beskattningens berättigande, ovillkorligen ha bortfört ur skattelagarna så mycket som möjligt af sådana skattebestämmelser, som grunda sig på ej progressiva skattegrunder, och i synnerhet mantalspengarna, som — utgående med en viss bestämd afgift för person, utan hänsyn tagen till inkomst — ju utgöra rena antipoden till den progressiva beskattningen.

Det är alldeles naturligt, att mantalspengarnas kvarstående i beskattningen i någon mån neutraliserar verkningarna af den reform, som den progressiva beskattningen afser att medföra, nämligen reformen: öfverförandet af vissa skattebördor till de mera bärkraftiga skuldrorna från de skuldror, som ej kunna bära skattebördor. Redan detta borde i och för sig vara ett fullgodt motiv för borttagande af denna skatteform ur nutida skattelagar. Men skatteformens tillvaro verkar ej blott på detta sätt. Den sträcker nämligen sina verkningar äfven in på andra områden. Så t. ex. åstadkommer den, *dels* att en gift person med ett eller flera barn öfver 18 år får betala en än drygare beskattning än en gift person *utan* barn, *dels ock* att en ogift person slipper lindrigare undan denna skatteform än

en gift. Skatteformens tillvaro leder alltså till vissa konsekvenser af anti-social innebörd.

Nu framdrages möjligen som motiv för bibehållande af ofvanberörda skatt den synpunkten, att statsskatten, mantalspengarna, är tilltagen till så litet belopp, att dess erläggande ej kan anses medföra någon mera betydande skattebelastning af de beskattade. Erkännas måste ju ock, att de belopp, 40 och 20 öre för man resp. kvinna, mantalspengarna sattes till vid den tid, då de fastställdes, utgöra med *våra* dagars reducerade penningvärde synnerligen låga belopp.

På grund af denna reducering af penningvärdet kan man till och med våga påstå, att mantalspengarna i våra dagar delvis förlorat sin ursprungliga karaktär samt att de ej längre äro till sin storlek afvägda på ett sådant sätt, att de ens utgöra ett tillförlitligt uttryck för de skattelagstiftningsprinciper, som en gång framskapat dem. Mantalspengarnas nutida karaktär af rudiment framstår härigenom än klarare.

Men mantalsafgifter utgå — som sagdt — äfven inom den kommunala beskattningen, och dessa kommunala mantalsafgifter utgöra tillsammans med statsbeskattningens mantalspengar dock tillhopa ett ej obetydligt skattebelopp för vissa skattebetalningsskyldiga. I synnerhet bör här tagas i betraktande, att samtliga dessa slag af mantalsafgifter måste — med några få undantag — erläggas äfven af de i inkomsthänseende allra lägst stående i samhället, personer, som ej erlægga bevillning i öfrigt och som, strängt taget, aldrig ha något öfver till betalning af skatten, sedan de allra primitivaste behofven fyllts, samt att dessa skattebelopp, huru små de än äro i och för sig, alltid under sådana förhållanden måste bli mycket afsevärda för sådana människor. Följden af detta förhållande blir också synnerligen ofta det, att beloppet måste uttagas på exekutiv väg och mycket ofta afskrifvas. I förra fallet medför då tillvaron af denna skatteform ökade kostnader för aflöning till ökad arbetskraft till indrivningspersonal, för bokföring m. m. I senare fallet medför skatteformens tillvaro endast onödigt och resultatlöst arbete och utgifter för utskrifning af skattosedlar, onödig bokföring m. m. I allmänhet kan man fastslå, att indrivande och bokföring af sådana små belopp, hvarom det här blir fråga, i synnerhet i de fall, då ingen annan bevillning skall erläggas, åsamkar opropotionellt dryga kostnader i förhållande till skattebeloppens storlek, kostnader, som kunna helt undvikas, om mantalsskatt och personliga afgifter till landsting och kommun borttoges ur beskattningen och i stället de belopp, som nu uttagas mantalsafgiftsvägen, uttaxerades efter andra grunder. De belopp, som på detta sätt skulle läggas på större inkomsttagare, skulle ej kännas så synnerligen betungande för dessa. Hela man-

talspenningsskatten beräknas ju i 1913 års inkomststat till endast 825,000 kronor, och de personella afgifter till landsting, skola och prästerskap, som nu utgå, utgöra väl hvar för sig ungefärligen samma belopp. Beloppen i sin helhet äro alltså synnerligen obetydliga, men det oaktadt måste skattebeloppens erläggande för personer, som tillhöra de allra lägsta inkomstkategorierna, kännas tryckande.

Det är min afsikt att med ledning af hvad jag nu framfört i slutklämman till denna motion framställa yrkande om undersökning angående bortförande af mantalspenningssprincipen ur svensk skattelagstiftning. En sådan reform skulle medföra flera fördelar, nämligen:

dels bortlyftande af skattebördor från samhällsmedborgare, som på grund af sin svaga ekonomi böra alldeles befrias från alla slags afgifter till det allmänna;

dels undvikande af utgifter i stor utsträckning för handräckning m. m. vid skatteindrifning;

dels undvikande i stor utsträckning af besvär och kostnader för afskrifningar, bokföring, utskrifning af skattesedlar m. m.

En eventuell reform skulle både på sistnämnda sätt och på andra vägar i stor utsträckning förenkla skattebeläggningen i allmänhet. Som bekant, måste mantalspengar och motsvarande kommunala afgifter alltid debiteras särskildt på skattesedlar och i skattelängder, hvadan mantalsafgifternas tillvaro vid såväl skattebeläggningen som vid bokföringen och redovisningen åstadkomma dubbelt arbete för indragande till statsverket, landsting, skola och prästerskap af dessa proportionsvis obetydliga belopp — obetydliga, äfven om det nu verkliga vore så, att *alla* debiterade mantalsafgifter *erlades*, men än obetydligare därigenom, att en mycket stor procent måste afskrivas. Angående omfattningen af denna afskrifnings storlek inom statsbeskattningen har jag sökt bilda mig ett omdöme genom att göra ett utdrag angående afskrifningar af dylika skattemedel inom en viss kommun (Luleå stad) under åren 1901—1911.

Nämnda afskrifningar se ut på följande sätt:

år				
1901	uttaxerades i mantalspengar	1,642,20 kr.,	afskrefs	640,40 kr.
1902	» » »	1,640,—	» »	430,20 »
1903	» » »	1,590,20	» »	667,40 »
1904	» » »	1,469,—	» »	459,60 »
1905	» » »	1,471,80	» »	375,60 »
1906	» » »	1,424,80	» »	404,40 »
1907	» » »	1,441,20	» »	352,20 »

är					
1908	uttaxerades i mantalspengar	1,431,60	kr., afskrefs	552,80	kr.
1909	» » »	1,410,60	» »	433,20	»
1910	» » »	1,375,20	» »	449,—	»

Afskrifningsprocenten för personliga afgifter till landsting, skola och prästerskap var ungefärligen densamma. Äro dessa siffror någorlunda typiska för afskrifningens belopp inom kommunerna i allmänhet i landet — hvilket jag på goda grunder har anledning antaga — så blir det verkliga resultatet af det myckna arbetet med mantalspengarnas redovisning, bokföring, indrifning m. m. synnerligen magert i förhållande till hvad nämnda arbete i verkligheten drager i kostnader. Ja, man har till och med anledning antaga, att omkostnaderna i många fall belöpa sig till högre belopp än mantalsskattebeloppen som indrifvas. Den af mig ifrågasatta reformen skulle alltså ej blott i viss mån vara en social skattereform, utan äfven innebära en praktisk-teknisk skatteändring, som skulle komma att ekonomisera skatteuppbördsarbetet, skatteredovisningen och bokföringen.

Oaktadt jag inser, att denna senare konsekvens af den ifrågasatta reformen ej bör vara af afgörande betydelse för huruvida en skatteomläggning bör ske eller ej, anser jag mig likväl med hvad jag här ofvan yttrat ha framfört bärande skäl för bortförande af mantalspenningsskattningens principen ur våra svenska skattelagar.

De författningar, som skulle beröras af en sådan reform, skulle vara:

1) Kungl. förordningen af den 24 april 1863 jämte senare ändringsförfordningar rörande mantalspengarna;

2) 1907 års folkskolestadga § 58, hvilken paragraf innehåller bestämmelser därom, att det är skoldistrikt medgifvet att som bidrag till kostnaden för skolväsendet af hvar och en, som erlägger mantalspengar, uttaga en personlig afgift af högst 50 öre för hvarje mantalsskrifven man och hälften af det belopp, som bestämmes för man, af hvarje mantalsskrifven kvinna;

3) Kungl. kungörelsen af den 26 augusti 1873, ändrad genom kungl. kungörelsen af den 1 juni 1883, hvilka förordningar stadga, att landsting eller stadsfullmäktige i stad, som ej deltagar i landsting, tillkommer att bestämma om uttaxering af en personlig sjukvårdsafgift, som dock ej må sättas till högre belopp än 50 öre för hvarje skattskyldig man och till hälften af det belopp, som bestämmes för man, af hvarje skattskyldig kvinna;

4) Öfriga kungörelser och förordningar, som eventuellt innehålla bestämmelser, sammanhängande med den statsliga och kommunala mantalsafgiftsbeskattningen.

I frågan om *personliga afgifter till prästerskapet* innehålla en del nu

gällande lönekonventioner mellan präst och församlingar — kanske till och med *alla* sådana — bestämmelser om personliga afgifters utgående i enlighet med hittills gällande bestämmelser angående uttaxering af prästerskapets aflöning. Däremot är denna beskattningsform fullständigt bortförd ur de nya prästvals- och löneregleringslagarna af den 9 december 1910. Äfvenså ha förut utgående personliga afgifter till fattigvården afskaffats genom lagändring, hvilket skedde år 1883. Bägge dessa fakta visa, att utvecklingen går fram mot borttagandet af de personliga afgifterna och att regering, Riksdag och kyrkomöte genom beslut understrukit det riktiga och berättigade i en sådan reformering af skattelagstiftningen.

Det är mig obekant, att proposition om omläggning af kommunalbeskattningen förberedes af Kungl. Maj:t och kommer att i sinom tid föreläggas Riksdagen, kommande kanske den del af kommunalbeskattningen, som det här gäller, att äfven beröras i denna proposition. Men denna omständighet anser jag ej utgöra hinder för mig att framkomma inför innevarande års Riksdag med framställning om utredning angående möjligheten af en omläggning af vissa delar af kommunalbeskattningen i ofvan antydd riktning. Ej heller anser jag mig förhindrad att till innevarande års Riksdag framkomma med förslag om utredning angående möjligheten af partiell ändring af statsbeskattningen, nämligen borttagande af mantalspengarna, oaktadt 1910 års Riksdag verkställde en omändring af statsbeskattningen, hvilken dock ej kom att på något sätt beröra mantalspengarna.

På grund af hvad jag här ofvan anført, tillåter jag mig härmed hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning, huruvida ej den personella afgiftsskatteprincipen i alla dess former, mantalspengarna samt de personliga afgifterna till landsting och skola, borde bortfalla ur stats- och kommunalbeskattningen, samt för Riksdagen — eventuellt i samband med förslag i öfrigt till omläggning af stats- och kommunalbeskattningen — framlägga de förslag, hvartill den gjorda utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 24 januari 1912.

Ernst Hage.